

Styl

Igra v dveh dejanjih.

V francoščini spisal E. Scribe,

poslovenil

Val. Mandelc.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1880.

O S O B E :

Knez Potemkin.

Grofinja Braniska, njegova nečakinja.

Rjelov, dvorni zakladnik.

Aleksina, njegova žena.

Vladislav, poljski oficir.

Prvi strežaj.

Dvorski oficir.

Strežaji v službi Potemkina in grofinje.

Godi se prvo dejanje na vrtu tako zване „carske eremitaže“, kraj Petrograda; drugo dejanje v palači Potemkinovi.

Prvo dejanje.

Prvi prizor.

Na desni strani gledališča sprehaja se naglo in nestrpljivo Vladislav; na levi hodi, roké navskriž držeč in jako zamišljen, počasi neznan gospod.

Vladislav: Obsoréj, pa še nikogar v vrtilih cesarskih! Nikogar! razun gospoda — kar je pa isto, ker on me ne vidi, in ne pregovori besede. (Jame se zopet sprehajati.)

Neznaneec (zase, in sanjarsko): Dà, tod je pot v Carigrad — in mi pridemo tje! (Jame se zopet sprehajati, ali na drugo stran, in je naenkrat tik pred Vladislavom.)

Vladislav: Brez zamere, gospod, koliko je ura?

Neznaneec (postoji, začudivši se, in ga pogleda od glave do nog): Devet. (Jame zopet hoditi.)

Vladislav: Zdi se mi, da ne govori rad. To nij prav. Ker kaj more neki človek početi

boljega, kadar čaka; a vidi se, da čaka kakor jaz. (V tem hipu je prišel neznanec zopet tik pred Vladislava.) Bi mi li mogli povedati, gospod, obkorej vstaja knez Potemkin?

Neznane c (mrzlo): To se ne ve! Večkrat niti spat ne gre.

Vladislav: Taka je! Častiželjneži nimajo časa niti za spanje, niti za zabavo. In čeravno je on dandanašnji v resnici car cele Rusije, vendar je uboga para, ki se mi jako smili. Poznate li ga vi, gospod?

Neznane c: Dà, gospod, a vi?

Vladislav: Nikdar še nisem bil v Petrogradu. Prišel sem ravnokar iz Varšave — Vladislav, poročnik pri gardi. Dobil sem od kralja Augusta Poniatovskega, našega suverena, odpust na tri mesece, ki sem ga se namenil dobro porabiti; in da se naužijem čistega zraka, prišel sem sprehajaje se peš do Petrograda.

Neznane c: Peš —

Vladislav: Moje finance mi ne pripuščajo druge vprege. Oficir pri pešcih: dva tisoč rubljev na leto; znaša s tem, kar imam, tisoč pet sto rubljev —

Neznane c (čudé se): Kako to? Kaj pa imate?

Vladislav: Dolgov! kakor vsakdo, človek nij zastonj oficir. Ali to me ne zadržuje, da bi ne popotoval, kot kakšen knez. Vtopim se v sanje, in zdi se mi, da sem kralj, general, da vodim armade, da osvajam zemlje, da imam v roci zaklade cele Rusije, — dokler me ne zbudi krčmarjev račun.

Neznaneec: Razumem — prišli ste tedaj, da prosite višje službe.

Vladislav: Nikakor ne!

Neznaneec: Da iščete premoženja?

Vladislav: Še manje, malo maram zanje; jaz nisem niti lakomen niti častiželjen, kakor je Potemkin — ali pa prav za prav, saj sem še gorji nego on: ker predmet vseh mojih željá, cilj, ki grem za njim, in ki ga bom dosegel — z eno besedo, stalna ideja, ki me žene, — to je najljubeznjivejša, najlepša ženska na cesarskem dvoru — to in pa nič družega.

Neznaneec (živo): To je Katarina!

Vladislav: Kam mislite! Ona je samo cesarica! Ali ona druga, ona je angelj — čarovnica, ki sem pred njo omagal, in vendar sem jo videl samó dvakrat v svojem življenji — na balih našega kralja v Varšavi, ko je potovala po Poljskem.

Neznanec (zase): Ah! prekrasna odkritosrčnost! (Glasno): A vi ste plesali z njo?

Vladislav: Pa še kaj, dragi prijatelj! Plesal sem valcer — čutite li celo moč te besede? — Plesal sem z njo valcer — ko bi bila moja žena, ne plesala bi valcera z nikomer! Pa tudi ne razumem, kako sem se mogel držati, kako da nisem izgubil pameti.

Neznanec: Dà, nij kar si bodi.

Vladislav: Pa vendar to še ni nič! O kaj ko bi bila najnižjega, najrevnejšega stanu — dasi plemič, vzel bi jo bil za ženó brez odloga, brez premislika. Ali pomislite, kolik je bil udarec zame, ko sem začul, da je ta ženska, tako mlada, tako lepa, nadarjena tudi z vsemi darovi bogatstva in rodu! Ah, kolika krivica! Čemu je to njej? Ko je toliko drugih, ki brez tega niso nič — in kri mi je ledenela po žilah, ko mi rekó: To je najimennitnejša gospá na cesarskem ruskem dvoru — z eno besedo, nečakinja kneza Potemkina.

Neznanec (živahno): Grofinja Braniska —

Vladislav: Dà, moj dragi prijatelj! njegova nečakinja, njegova edina dedičinja — a kar je še dokaj več, sloveča tako dobro, držeča se takó ostrih vodíl, da se je ni še lotil noben jezik. Ni li to nesreča? pa tudi, če pomislim na trud, ki me čaka, da dosežem cilj svojih željá —

Neznanec: Kaj, vi mislite resnično?

Vladislav: Na kaj družega niti ne mislim — naj se zgodi, karkoli hoče!

Neznanec: Vaša predrznost je neizmerna!

Vladislav: Najprijetnejše mi ravno ni. Brž ko ne bom imel tekmecev brez broja.

Neznanec! Najbolje bo torej, da odstopite.

Vladislav: Nikakor ne. Če je človeku jasen njegov poklic, če se ne plaši niti časa, niti ovir — tedaj velja: ali umreti, ali pa doseči! Takó računam jaz.

Neznanec: Ali vi morate imeti razun tega kakšen pomoček, kakšno nado?

Vladislav: Kaj pa dà! Ali nečem govoriti, prav zato ne, ker mi očitajo zmiraj, da ne znam molčati — kar pa ni res. Nas Poljake zovejo sploh severne Francoze — to je pa skoz in skoz krivo, vsaj kolikor se tiče mene, in jaz vas bom prašal edino to, poznate li barona Rjelova?

Neznanec: Dvorskega zakladnika?

Vladislav: Spomnil sem se, da je moj daljni rojak, na pol bratranec, ali tacega nekaj — je li priljuden mož?

Neznanec: O dà, kadar ne potrebujete nič od njega.

Vladislav: To je moja briga! Jaz ga ne prosim nič družega, nego da me predstavi knezu

kot tajnika — podtajnika — saj je teh mest toliko! Za plačo mi ni mar, samo da bom blizo njega, ker on stanuje s svojo nečakinjo v isti palači — vi razumete — iz tega vzroka sem tekel tako zgodaj k svojemu bratrancu zakladniku. Njegova vrata so zaprta!

Neznanec: Celó njegovim rojakom?

Vladislav: Mogoče, da jih je toliko, odkar je postal zakladnik, da se je moral poprijeti tega domačega pomočka —

Neznanec: In to vam je vzelo up?

Vladislav: Kaj še! Meni ne vzame upa kar si bodi! — Zvedel sem, da hodi zjutraj v cesarsko palačo, in da gre vselej skozi ta-le vrt — zdaj ga čakam, da se mu razodenem, da ga objamem — ali to mi gré po glavi, da ga nisem nikdar videl, in da bi se moja nežnosrčnost mogla zmotiti v osobi, in zadeti kogarkoli drugega, ali pa bi prašal vsacega: Ste li vi moj bratranec?

Neznanec: To bi bilo jako sitno.

Vladislav: In nikakor ne po nagibu prirojenem, po glasu enokrvnosti!

Neznanec: Ali stojte! (Pogledavši zad na desno): Ne bo se vam treba motiti. Tu vam je baron Rjelov, ki gre ravno sem-le s svojo soprogo Aleksino.

Vladislav. (Stopivši nekoliko zađ in gledaje ravno tje): Moja sestričina! Kako sem vam hvalen! In čeravno nimam časti vas poznati — če mi bo kedaj mogoče oddolžiti se vaši prijaznosti —

Neznanec: Dolžnik sem le jaz vaš.

Vladislav: Veseli me neizmerno, da sem vas našel.

Neznanec: Verjemite, da mene ne manje.

Vladislav: Pogovor z vami mi je bil čez vse prijeten.

Neznanec: In meni bo ostal v dobrem spominu.

Vladislav: A zdaj vas prepuščam zopet vašim sanjarijam.

Neznanec: A jaz vašim rojakom.

(Pozdravita se, a neznanec, pogledavši še enkrat Vladislava, odide smebljaje se po drevoredu na levo.)

Drugi prizor.

Rjelov. Aleksina. Vladislav.

Aleksina: Dà, ljubi moj, komornica cesaričina ima več veljave, nego si ti misliti moreš — in ko bi ti hotel potegniti z mano — ali kaj, ko te je strah vsake reči.

Rjelov. Jaz ravnam varno na vse strani.

Aleksina: Ravno s tem se ne pride nikamor. A ko bi se vendar posrečilo strmoglaviti Potemkina, partija bi bila lepa!

Rjelov: Boš li tiho! Nekdo je tu — in mene je preletel po vseh udih leden mraz.

Aleksina: Mraz Sibirski?

Rjelov: Prav kakor da sem uže na potu tja.

Vladislav (pozdravlja je): Ne vem, imam li čast govoriti z gospodom baronom Rjelovom — ali to se mi zdi gotovo, po opisu, ki sem ga čul, da imam čast videti njegovo tovaršico, lepo Aleksino.

Aleksina: Kako ste prišli na to misel, gospod?

Vladislav: Težko bi se bilo tu zmotiti; in vaš nasmehljaj mi je porok, da se nisem zmotil. Tujec na tem sijajnem dvoru, kjer kraljuje lepota, ne morem drugač, nego da iščem njeno prijaznost, (davši jej list) in ta-le list, ki se glasi na vas, vam bo povedal, kdo sem.

Aleksina (davši list svojemu soprogu): Meni, gospod, ga ni treba, vi se priporočate sami najbolje. Ali ne zamerite, ta-le hip me zove služba k cesarici — dopustite, da vas pustim samega z mojim soprogom — pozneje, upam, boste me odškodovali.

Rjelov (ki je odprl list): Ah, bratranec mi je — zopet jeden!

Aleksina: Ta je vsaj jako brhek.

Rjelov: Kaj to pomaga? Prišel je prosit, kaj pa družega.

Aleksina. Treba je najpred čuti, kaj prosi! A ti, dragi moj, glej, da mu ugodiš. Sicer se bo obrnil name. (Rjelov hoče nasprotovati.) Dobro, dobro! (Vladislavu.) Posebno veselje mi bode, gospod, če bom mogla biti v čem na pomoč mlademu rojaku. (Odide.)

Rjelov (zase): Kolika koketnost! Ali take so vse pri dvoru. Zgled prihaja od zgoraj!

Tretji prizor.

Rjelov. Vladislav.

Vladislav (zase): Jako ljubeznjiva, moja mila sestričina — in če pojde to tako dalje, vse se bo končalo dobro.

Rjelov: Vidim, moj dragi bratranec — (zase) ker moja žena le hoče — (glasno) da ste tu kot potnik po naši Rusiji.

Vladislav: Da, gospod baron, prišel sem občudovat.

Rjelov: Čas je malo ugoden! Novo cesarstvo pešajoče uže zavoljo velikosti, zavoljo neizmerne potrate, ki pa še le raste od dne do dne — in mi drugi smo oni reveži, ki jih tare razsipnost dvorskih veselje; sama toaleta moje žene požre vse dohodke moje službe, in ravno sinoči sem se tožil, da sem dejan na nič.

Vladislav: Te nevarnosti mene ni strah — in če želite, dragi bratranec, povedal vam bom svojo skrivnost.

Rjelov: Kaj! je li res, vam ostaja od vaših dohodkov, in ni vam treba ničesar?

Vladislav: Ničesar razun vašega prijateljstva.

Rjelov (zase): Kolike sreče! (Glasno.) Verjemite mi pa vendar, moj dragi rojak, čeravno ne gre vse, kakor bi moralo, moja denarnica je zmeraj odprta mojim rojakom.

Vladislav: Kakor moja mojim prijateljem.

Rjelov (zase): Denarja ni prišel prosit. (Glasno.) Hvala Bogu, zlatá in srebra se uže še najde na dvoru Katarininem, ali, kaj čemo, kar je nemogoče najti, to so službe, zavzete so vse.

Vladislav: Resnično —

Rjelov: Potemkinovi stvori so se polastili vsega.

Vladislav: To mi je malo mar!

Rjelov (zase): Po službo tudi ni prišel — prav je rekla moja žena, vrl človek je ta naš bratranec. (Glasno.) Zato pa ne smete misliti, da smo mi popolnoma brez veljave. Gospa baronovka Rjelova je komornica pri carici, in jaz sam, kot dvorski zakladnik, imam več nego enkrat priliko, pomagati svojim rojakom — boljega si ne želim, nego jim biti koristen.

Vladislav (podavši mu roko): Dlan ob dlan! jaz sem vaš človek.

Rjelov (zase): Ah vraga!

Vladislav: Govorili ste mi ravnokar o knezu Potemkinu — poznate ga li?

Rjelov: Kdo bi ga ne poznal? Moža najčudnejše, najnerazumljivejše sreče v našem stoletji! Iz prostega oficirja v gardi —

Vladislav: Kakoršen sem jaz!

Rjelov: Postal je — knez, prvi minister, generalissimus vseh ruskih armad, veliki hetman kozaški, veliki admiral brodovja na Črnem in Azovskem morji — in kaj vem, kaj še vse! Njegovi naslovi, kadar jih zapišem, napolnijo celo stran.

Vladislav: To ni moglo biti brez velikih zaslug.

Rjelov: Imel je le eno edino!

Vladislav: To, da je bil všeč svoji cesarici.

Rjelov: Ni ravno v tem največja težava — ali čudno, nerazumljivo je, da se drži v milosti, vkljub neštevilnim trmam cesaričinim.

Vladislav: Teh jej se torej ne manjka?

Rjelov: Molčiva, dragi bratranec; vedel bi jaz govoriti o tem in po moji ženi, ki sme gledati skrivnosti državne, o mnogih tajnostih — ali jaz ne smem vedeti za nje — sicer me čaka Sibirija, če ne še kaj gorjega. Vsak dan upamo, da bo padel Potemkin — ali zastonj — mogočen je, kakor je bil; in cesarica vzkjub temu, da ljubi nove ideje —

Vladislav: Ostaja vekomaj pri starih.

Rjelov: Taka je!

Vladislav: In to vas jezi — ker čul sem ravnokar gospo Rjelovo, ki ne more Potemkina —

Rjelov: Čuli ste? Kolika neprevidnost!

Vladislav: Pred mano to ni nevarno!

Rjelov: Ali pred drugimi! Ona bi bila ravno taka. Ne more ga, ne vem zakaj — in meni samemu hoče dokazati, da ga sovražim — kar pa ni res, ker jaz ga čislam, spoštujem! Moj Bog! Veliki Potemkin! (Nasloni se.)

Vladislav: To nič ne koristi — ni ga tu.

Rjelov: Kaj hočete! Taka je navada!

Vladislav: Jaz pa sem prišel nasvetovat vam in svoji sestričini nekaj, kar bi moglo biti

jako na korist vajinim naklepom: Skusite me namestiti pri Potemkinu — kot tajnika na primer — brez plače — te mi ni mar, samo da bom blizo njega.

Rjelov: Na najino korist — ideja je dobra — govoril bom s svojo ženo. Toda njena priporočba ne bo dovolj veljavna pri knezu. Bolje bi bilo poskusiti po grofinji Braniski.

Vladislav (živahno): To je res!

Rjelov: Nje moja žena nič prav ne more; ali sicer je jako dobra ž njo, ker pri nas človek ne vé kaj bo jutri.

Vladislav: Prav je tako. In ko bi moja sestričina mogla reči katero na mojo korist grofinji Braniski —

Rjelov: Tiho — tu gre iz cerkve svetega Andreja; ker kar se tiče njene kreposti in njene pobožnosti, ni mogoče čisto nič reči.

Vladislav: Ah! Resnica je — cvet vseh čednosti! — Kako mi bije srce!

Četrty prizor.

Grofinja (z dvema ali pa tremi strežaji, ki ostanejo zadej), Rjelov, Vladislav.

Rjelov: Prosim milostljivo grofinjo, da blagoizvoli sprejeti izraz najglobokejšega spoštovanja.

Grofinja: Dobro jutro, gospod Rjelov, ravno prav sem vas našla; hotela sem vašo so-progo prositi za eno vstopnico za nocojšnji bal. Njej, če se ne motim, je cesarica izročila to skrb.

Rjelov: Dà.

Grofinja: Obljubila sem jo gospodu od francoskega poslanstva, ki so mu še neznane veselice v cesarski eremitaži, in ki se jih želi udeležiti.

Rjelov: Največa sreča zame, da vam morem služiti. Imel bom čast izročiti vam sam zeleno vstopnico.

Vladislav (drezaje ga): Govorite vendar.

Rjelov: Potem pa bi se predrznil, ko bi mi bilo dopuščeno, prositi vas za majhno milost.

Grofinja: To je čisto v redu! Jaz nisem rada na dolgu. Koga se tiče?

Rjelov: Enega mojih rojakov, ki bi vam ga želel predstaviti in priporočiti. — Vladislav Radžinski, poljski oficir, mlad neznan človek.

Grofinja: Nikakor ne neznan. (Stopivši v sredo med Rjelova in Vladislava.) Jaz sem uže videla gospoda, nekoliko časa je tega, na dvoru kralja Avgusta v Varšavi.

Vladislav (naklonivši se): Kaj! Gospej se zdi vredno spomina —

Rjelov: Oh! on ni brez zaslug.

Grofinja: Gotovo ne! Prvič pleše valcer prekrasno! Jako redek talent! Posebno pri nas v Petrogradu, kjer ga še ne poznajo prav!

Rjelov: Res je! In dobro še pomnim hrup, ki ga je vzbudil pred nekoliko leti na dvorskem balu grof Poniatovski. Takrat še ni bil poljski kralj, pravijo pa kot gotovo, da mu je ravno ta talent prinesel krono.

Vladislav (grofinji): Moj bratranec se norčuje z mano!

Grofinja (z nasmehljajem): Menim, da ne.

Vladislav: Kaj! S plesom je moči postati kralj?

Grofinja: Dá, če kraljice ljubijo ples.

Vladislav: Kar se tiče mene, naklonil mi je res veliko srečo.

Grofinja: Kakšno?

Vladislav: Da se me spominjate, gospá.

Grofinja: Hvala vam za kompliment; ali zdi se mi, če me niso prevarili, da vam je ona zabava pustila drugih spominov, manje prijetnih. Čula sem o dvoboju, o razpertiji, ki se je porodila ne vem zakaj, izza onega bala — in zdi se mi, da ste bili vi ranjeni.

Vladislav: Ne spominjam se, gospá.

Rjelov: Jako težko pomni! Ima pa družih izvrstnih lastnosti, ki sem jaz porok zanje. In ker

ravno želi dobiti službo, ktero mu more nakloniti vaša beseda. —

Grofinja: Nič drugzega nego to?

Vladislav: Kako! Gospa, vi me ne odbijate? Je li mogoče! (izvleksi iz žepa polo) — in s to-le prošnjo —

Grofinja (vzevši prošnjo): Nadjam se — ne da bi se hvalila — da bo moja beseda zmogla toliko. Vi ste se torej odrekli službi poljski?

Vladislav: Dà, gospa.

Grofinja: Tedaj morete prositi kaj boljšega. Dobrih oficirjev nam je treba na Ruskem, in jaz si laskam, da bom dobila za vas —

Vladislav (živo): Ne, gospa, ne. Biti želim tajnik — čisto nič drugzega.

Grofinja: Zakaj neki?

Vladislav: To je moj poklic, rojen sem za to.

Grofinja (smeje se): Kakor se rode pesniki.

Vladislav: Dà, gospa.

Grofinja: To je drugo. (Enemu strežajev.) Nesite to-le prošnjo knezu, in recite, da sem jo poslala jaz. (Strežaj odide.)

Vladislav (zase): O zvezda moje sreče, hvala ti!

Grofinja: Ta reč, gospod, je torej končana.

Peti prizor.

Rjelov, Grofinja, Vladislav, Aleksina.

Aleksina (nastopi se smeje): Ah! ah! ah!
Smejala se bom še, kdo ve, kako dolgo!

Vladislav: To je moja sestričina.

Grofinja: Ali, baronovka, kaj pa vam je?

Aleksina (smejé se še bolj): Ah! ah! naj-originalnejša dogodba, ah! in prosim vas, da mi ne zamerite, če me vaša nazočnost draži le še bolj na smeh — ah! ah! to zato, ker ste tudi vi za nekaj v tej povesti.

Grofinja: Jaz?

Aleksina: To se pravi, ne za nekaj, nego za dokaj! vi ste junakinja!

Vladislav: Povejte nam torej hitro.

Aleksina: Dajte, da se nekoliko oddahnem. — Bila sem v sobanah cesaričinih. Bile so tam same gospé, in Njeno veličanstvo cesarica, ki je bila izredno dobre volje, jéla nam je pripovedovati krasno dogodbo, ki jo je bila čula ravnokar; le tega nam ni htela nikakor povedati, od koga jo je zvedela.

Grofinja: Brž ko ne iz dobrih vzrokov!

Aleksina: Ne, ne, povest je resnična, porok sem vam, — dogodila se je danes dopoldne; — pomislite le, neki mlad človek, poljski oficir,

pritekel je, podvizavši korake, iz Varšove v Petrograd — pa uganite, čemu?

Grofinja: Kakšna zarota?

Aleksina: Ne.

Rjelov: Eštafeta?

Aleksina: Kaj še! Prepotoval je dvesto in petdeset milj, da prihiti sem-le, in da se nemudoma in brez odloga dá ljubiti od grofinje Braniske.

Grofinja: Od mene?

Vladislav (zase): Božja strela!

Aleksina: Zato je prišel, to je njegov pravi, izrečni namen.

Vladislav: Nemogoče —

Grofinja: Kolika nespametnost!

Aleksina: Ne menim ravno — nekoliko je tudi zdrave pameti zdraven — računa jako dobro: ustanovil se je kot vaš ljubček, to je njegova misel, druge nima; a najoriginalnejše je to, da ima poseben plan in cesarico jako zanima, kako se mu bo posrečil, zato vas prosi da jej ne pozabite dajati natančnega poročila o vsaki stopinji razvozlave —

Grofinja: Jako nepristojna šala!

Vladislav (zase): In še ne bo molčala!

Aleksina (smejé se): In ta plan, čujte ga!

Vladislav (hoté ji ubraniti, da ne govori dalje): Sestričina!

Aleksina: Dobro, dobro — povedala vam ga bom: — sklenil je — in zdaj se boste smejali vi kakor sem se jaz — sklenil je, dati se names-titi za tajnika, ah! ah! —

Grofinja (pogledavši Vladislava): Milost Božja!

Vladislav: Po meni jè!

Grofinja (živahno): Za tajnika pri knezu Potemkinu?

Aleksina: Dà, pri njem; vam je torej znana povest?

Grofinja (gledaje Vladislava): Znana; kolikor koli se vidi neverjetna, začenjам vam vender verjeti — vsaj če sodim po tem, kako je zmešan in zbezan krivec —

Vladislav: Gospá!

Grofinja: Dosti, gospod! Ne boste se ču-dili, če prekličem besedo ki sem vam jo dala; nanjo ne računajte več —

Vladislav: Dopustite vsaj, da vam raz-jasnim —

Grofinja: Bilo bi nepotrebno! Jaz menim, da ravnám dosti blágo, če s tem završujem svoje maščevanje. Idite, gospod, zapovedam vam, in ne prikažite se več pred moje oči.

Vladislav: Pokoren grem! — (Aleksina odhajaje.) Ah! sestričina, kaj ste tu storila? Spravilo me bo v grob!

Šesti prizor.

Rjelov, Grofinja, Aleksina.

Aleksina: Je li mogoče! Ta ubogi mladeneč je bil on, je bil naš bratranec —

Rjelov (živahno): Na pol bratranec — ki ga nisem nikdar videl, ki ga nisem niti poznal —

Grofinja: Hvala vam lepa za take rojake!

Aleksina: Takò napčen ravno ni! Prav brhek je, in nemorem si odpustiti, da sem mogla biti takò nespretna! A vi ste ravnali ž njim tako ostro, da so revežu solzé zalile oči.

Grofinja: Tako? vi ga boste menda celo milovali?

Aleksina: Zakaj neki ne? Jaz sem kakor vse one gospe in kakor cesarica sama, ki jim je bilo močno mar zanj in za njegovo početje. A zdaj je vse proč! Kolika škoda, da se tako zanimiv roman končá že na pervej strani.

Grofinja: Oh, to je gotovo sitno! Ali če jim je takò jako všeč, dopuščam jim, da one mesto mene končajo romàn.

Aleksina: Ne vem, kako bi bilo; ker kakor pravi Njih veličanstvo samo, to ni brez ljubezni — dà, to je prava, resnična ljubezen, in on ima le eno edino napako, namreč da o njej govori pred vsakim; — ali tu ni on kriv, ker ljubezen je močnejša, nego on —

Grofinja: Dosti mi je tega, baronovka! Ne verjamem, da me hočete žaliti, in zato vas prosim, da odslej nikdar več ne vzamete v misel dogodbe, ki mi je neprenesljiva, ki je segla po moji časti; a nikdar ne bom odpustila, da so mi brez moje vednosti dali nalogo ki je nisem prosila, in ki sem mogla ostati brez nje —
(Aleksina se nakloni grofinji, in odide s soprogom na desno, ravno ko pride Potemkin z druge strani.)

Sedmi prizor.

Potemkin, Grofinja.

Potemkin (nastopi osorno, in zagleda grofinjo): Ah, vi ste tu, grofinja?

Grofinja: Bila sem v cerkvi, in htela sem stopiti domù, predno se grem naklonit cesarici. Ali kakó gledate temno in srdito!

Potemkin: Jezen sem —

Grofinja: To se lepo vjemlje! Jezna sem tudi jaz — na celi svet.

Potemkin: A jas na vas!

Grofinja: To je tedaj vzrok, dragi stric, da me tako častite, in da me vičete, kakor na dvoru?

Potemkin: Nadéžda! ti veš, da me je nevarno dražiti, kadar me trese jeza — in jeza me trese!

Grofinja: Zakaj?

Potemkin: Kakšna je ta prošnja, ki ste mi jo poslala, ki ste mi jo priporočila tako toplo — ta služba tajniška — ta Poljak, ta Vladislav?

Grofinja: Čujte, da vam povém — zanimala sem se v početku zanj —

Potemkin; Ah! zanimala ste se zanj? to mi pravite sama? A veste li, da vas ta mladi človek ljubi, in da je zavoljo te ljubezni, — tega nikomur ne taji, — zapustil službo in domovino, da je prišel semkaj v Petrograd —

Grofinja (nesterpljivo); Eh! gospod, več vem nego dosta —

Potemkin: Veste — pa mi ga priporočate — ?

Grofinja (trdno): Ne priporočam ga več.

Potemkin: Zadnji čas je! Ker njegova predrznost in njegova neumnost vas je že dala ljudém

na jezike. Pozvedel sem ravnokar njegovo prejšnje življenje. On je oni, ki je v Varšovi, zavoljo plesanja z vami, od grofa Orlova bil ranjen, da je skoraj umrl.

Grofinja (ganena): Ah! Nisem vedela, da je bilo tako nevarno!

Potemkin: Eh! Kaj neki to de? Mar je govor o njem in o njegovem življenji? Govor je o vas.

Grofinja: Boste li zavoljo njegove vihrovosti dolžili mene? Morem ji li jaz priti v okom? Verjemite mi, da to mene ne peče manje, nego vas.

Potemkin: Govoriš li resnico?

Grofinja: Gotovo; a ta ljubezen, ki zdaj méni vsakdo, da mi mora govoriti o njej, in ki je že znana povsodi, — bila je neznana samó meni, ko sem vam poslala ono prošnjo, ki nočem nič več vedeti o njej, in ki vas prosim, da jo raztrgate.

Potemkin: To je prava beseda! In ti mi obetaš, da tega mladega človeka ne boš pogledala nikdar več?

Grofinja (z zaničljivim nasmehljajem): Kakšna misel!

Potemkin: Niti se ga spominjala?

Grofinja: Odkod to natolcevanje?

Potemkin: Ah! ve ženske dopuščate toliko iz zahvalnosti —

Grofinja: Zdi se mi, da sem odbila že kaj boljšega! da sem videla pred sabo na kolenih, — in ni me ganilo — suverena ruskega, skoraj carja, ljubljenca Katarininega —

Potemkin: Molči, molči, ne spominjaj me onih dni, prebitih v deliriji, ko je malo manjkalo, da nisem strmoglavil svoje sreče — bila je to moja edina pregreha v politiki, in kriva si bila ti.

Grofinja: Jaz!

Potemkin: Dà, ljubil sem samo tebe — tebe, dekle, ki sem te odgojil! In ko bi me ne bila ti spametila, žrtvoval bi bil ljubezen cesarice, prestol Ruski, vse, vse za en tvoj pogled!

Grofinja (smehljaje se): Ta dan bi bil moral biti lep dan!

Potemkin: Najlepši!

Grofinja: Ali drugi dan —

Potemkin: Drugi dan, kaj vem jaz — mislimo li na drugi dan, kadar ljubimo?

Grofinja: To je napak! Vi ostanete vedno le častiželjen, a jaz ostanem vaša prijateljica, vaša nečakinja, vaša hči. Vsakdo se vas boji, vsakdo se vam klanja ali pa vas občuduje! Treba je vendar, da vas tudi kdo ljubi in ta bom jaz.

Potemkin: Dà, rekla si prav, potreben sem prijateljice, da mi bo tolažba v moji visokosti. Kralj in suženj ob enem nimam niti trenutka sreče, niti trenutka mirú. Dà, to pezo, ki jo zo-vejo mogočnost, to čast, ki je predmet njihove zavisti, — kolikokrat sem jo v svoji jezi želel svojim sovražnikom, da bi se maščeval!

Grofinja: Vi, ljubljenec Katarine, naše velikodušne cesarice!

Potemkin: Dà, velik duh, velika vladarica zdi se celemu svetu, ali kaj pa je meni! — Lastnica je neizmernege cesarstva, ali njena trma je večja nego njena oblast. A to notranje despotstvo, te kraljevske domišljije vročinske fantazije — jaz edini sem jim priča in pa žrtva. Umnost, filozofija je na prestolu, tako kliče Evropa, in Voltaire jo je imenoval modrijanko! Ah, ko bi bil na mojem mestu, vedel bi bil soditi po čem —

Grofinja (smeje se): Gotovo dà!

Potemkin: Pa se tudi stresem, če le pomislim na to; spominjam se, da sem nekega dné, ko me je bilo sram sebe samega in pa svoje sužnosti, hotel raztergati té vezi, da sem omamljen od jèze in togote vzdignil roko, da udarim —

Grofinja: Milost Božja!

Potemkin: Kaj sem tu rekel? Odkrivam ti vse, Nadéžda — a morebiti delam napčno — ko bi postala ti moja izdajalka?

Grofinja: Meni ne zaupate!

Potemkin: Tebi, dà, — ali obdaja te množina dvorjanov — nič družega ni treba, nego da se zagledaš, in znane bi bile moje skrivnosti. Zatorej me ne boš nikdar zapustila — nikogar ne boš ljubila, nikogar ne boš jemala; to tirjam od tebe, če ne —

Grofinja: Če ne — Sibirija!

Potemkin: Dà, jaz zamorem vse, in gorjé njim! gorjé tebi!

Grofinja: Prekrasno! To je galantno, to je ljubeznjivo — in čudim se in strmim, Potemkin, kako vaš značaj združuje v sebi lastnosti in napeke najbolj nasprotne! Enak ste v vsem cesarstvu ruskemu, ki ste vi njegov vladar in njegova živa podoba, na pol omikan, na pol barbar. Azijska, evropska, tartarska in kozaška vam je natora — ali ta zadnja gospodari; družega dokaza mi ni treba nego to, kar ste mi rékli ravnokar —

Potemkin: Odpusti mi!

Grofinja: In na kar vam bom odgovorila jaz s protestom nič manje ostrim: Ostala bom pri vas, dragi stric, in brž ko ne bom ostala zmiraj, ker mi je tako všeč in ker sem v tem srečna. Ali jaz zato nisem navezala svoje svobode na vas, kakor ste jo vi na Katarino — in tu-le

izrekam glasno, zmagalcu Očakovskemu, knezu Potemkinu, prvemu ministru in generalissimu vseh ruskih armad, da vkljub njegovi visokosti in njegovi oblasti, ko bi me bila volja ljubiti katerega —

Potemkin (živahno): Ah! vem, zakaj to praviš.

Grofinja: Nikakor ne — moje besede so splošne!

Potemkin: Ali na mislih ti je ta mladi človek — Vladislav!

Grofinja: Moj Bog! Pozabila sem ga že! Ali vam je posebno veselje, kakor se mi zdi, spominjati me njega.

Potemkin: Bilo je zadnjikrat — in za večo varnost — mora on oditi. (Gledaje jo.) Kaj praviš ti na to?

Grofinja: Kakor vas je volja.

Potemkin (gledaje jo): Ne bo mu škodovalo, če ga pošljemo nekoliko daleč — v Sibirijo na primer!

Grofinja (prestrašena): Za Božjo voljo! Kaj pa mislite?

Potemkin: Ne moram li kazniti njegove predrznosti, in tebe maščevati?

Grofinja: Hvaležna sem vam; ali kazen se mi zdi preostra, če bomo tako kaznovali one, ki nas ljubijo, kakó bomo ravnali z drugimi?

Potemkin: Prav sem rekel — to so grehi, kakoršne vi odpuščate vselej.

Grofinja: Ne, ne, oditi mora; ali meni se zdi, da ravno jutri odhajajo krdela v Astrahan — ko bi mu v katerem teh polkov hoteli dati ktero stotnijo — bilo bi to najlepše maščevanje.

Potemkin: Maščevanje kneževsko!

Grofinja: Ne, maščevanje žensko!

Potemkin: Tvoja naj veljá. Ali stotnija mu je premalo, ima naj cel polk!

Grofinja (prijemši ga za roka): Prav je tako. Predložite ga cesarici.

Potemkin (ko je nekaj časa molčal): Biló bi mi ljubše, ko bi jo zaprosila ti. — Katarina in one gospé bodo videle potem, da si ti sama, ki ga oddaljuješ, ki ga odpravljaš iz Petrograda.

Grofinja: Zdi se mi nepotrebno. Ali ker je vaša želja, pisala ji bom, naj odpravi Vladislava. Ste li zadovoljni?

Potemkin (poljubivši jej roko): Zadovoljen in hvaležen. (Spremi jo; grofinja odide na desno.)

Osmi prizor.

Potemkin, potem Vladislav, ki nastopi z leve.

Potemkin: In zdaj, hvala Bogu, menim, da je mojemu mlademu Poljaku račun prekrižan.

Vladislav (zagledavši Potemkina): Ah! Sem vas li vendar našel!

Potemkin (zase, smeje se): To je on. Ni mi žal, da je prišel.

Vladislav: Veste li, dragi prijatelj, da proketo malo znate molčati?

Potemkin: Kaj ste rekli?

Vladislav: Kaj? Zaupal sem vam, ker sem vas imel za prijatelja; govoril sem vam, o svojih naklepih, o mojih nadah, o vsem kar mi je na srcu, vi pa ste šli, in pripovedovali povsodi!

Potemkin: Jaz?

Vladislav: Govorili ste o tem vsaj z osobami, ki so na dvoru, ker prišlo je do ušes celo Katarini, ki vé vse, in tako natanko, kakor bi bila zvedela od mene samega.

Potemkin: Mogoče je, prav res, da sem povedal enemu, ali pa dvema prijateljema —

Vladislav: No, nisem li rekel? To so ljudje, ki neznajo molčati! A veste li, kaj ste napravili s svojo brezobzirnostjo? — Šlo mi je vse, kakor po taktu; sprejela me je ljubeznjiva grofinja, ki ni niti slutila nič; dobil bi bil mesto, ki sem si ga želel; — ali ko se je naenkrat razglasilo, kaj nameravam, razbilo se je z enim mahom vse.

Potemkin: Žal mi je neizmerno.

Vladislav: Kaj pa da! Vi pač niste mislili hudobno; ali zato pa vendar ni nič manje gotovo, da me je grofinja odpravila izpred svojega obličja.

Potemkin: Lejte si!

Vladislav: In da mi je prepovedala, pokazati se še kedaj pred njene oči.

Potemkin: Kar vam je pobilo srce?

Vladislav: Gotovo — iz početka. Toda zdaj mi zadaje to največo radost. Ker ravno temu dogodku se imam zahvaliti, da moja reč stoji zdaj bolje nego pred!

Potemkin: Kaj ste rekli? Kako bi bilo to mogoče?

Vladislav: Dà, lovite vi druge! Mene ste vjeli le enkrat, zaupal sem vam bil svoje skrivnosti, in to je bilo na škodo le meni, njej ni moglo nahuditi; zdaj pa je čisto kaj družega.

Potemkin (nemiren): Torej je res nekaj? morebiti kakšna nada?

Vladislav: Mogoče!

Potemkin: Uslišala se vam je prošnja?

Vladislav: Jaz ne povem nič. Enkrat ste me vjeli, in zapomnil sem si. Ne sovražim vas zato ravno ne, kaj še! in da vam dokažem, povejte mi, ljubi prijatelj, kako se zovete vi?

Potemkin (v zadregi): Ali — moje ime —

Vladislav: To mi morete vsaj povedati, vi, ki poveste vse —

Potemkin: Moje ime — je Gregorjev.

Vladislav: Vojnik, kakor se vidi?

Potemkin: Na pol — podintendant pri vozarstvu armadnem.

Vladislav: Dobro! — dragi moj Gregorjev, ki ste podintendant, da vam dokažem, da nisem dolge jeze — če vam morem biti v pomoč, če vam po priporočilu grofinje Braniske morem pridobiti čast glavnega intendanta, zanesite se name! Več vam ne rečem nič — videli boste, da jaz ne pozabim svojih prijateljev.

Potemkin (nestrljiv): Ali eno samo besedo!

Vladislav (živahno): S tem pogojem, na primer, da vam bo tudi dober nauk, in da boste prihodnjič znali bolje molčati.

Potemkin (srdit): Grom in strela!

Vladislav: Za početek pa bodite tako prijazen, in pojdite proč. Ker tu gre ona ravno sem; jaz imam govoriti ž njo.

Potemkin: Vi?

Vladislav: Eh! dà, to je gotovo! Pojdite vendar proč.

Potemkin (zase): To je pa že preobilo! — ali naj bo, kar hoče, zvedeti moram, kaj je! (Odide v gozdič na levo.)

Deveti prizor.

Grofinja, Vladislav.

Grofinja (prišedši z desne, zamišljena; ko povzdigne oči, zagleda Vladislava): Vi, gospod, tukaj! Še ste se predrznili!

Vladislav: Ne zamerite! Očitno ne smem več z vami govoriti, vém, da ste mi prepovedali — ali ta-le hip ni nikjer nikogar, sama sva, in zatoorej sem tu, da se vam zahvalim.

Grofinja: Zakaj neki, če smem prašati?

Vladislav: Za zapovedi, ki ste bili tako prijazni da ste mi jih dali in ki se jih bom jaz tudi držal, dokler bo kaplja krvi v meni. Priporočili ste mi previdnost in molčanje, in nikdar bi ne bil prelomil vaše želje, ne bil bi skušal niti videti vas, niti govoriti z vami, ko bi mi ta hip dopustila čutljivost, da molčim. Ali saj vidite sami, da mi to ni mogoče.

Grofinja: Kaj kočete reči s tem?

Vladislav: Zastonj boste tajili, zastonj se izmikali — ker s pismom, ki ste mi ga poslali v hotel, prišla sta dva prekrasna konja, in najelegantnejša vprega.

Grofinja: Je li mogoče?

Vladislav: Oh! vi tega ne boste priznali, to se vé, da ne! in prav je po vašem. Vi ste bogati,

znano mi je — vi ste imenitna gospá, jaz pa nisem nič družega, nego nesrečnež, ki vas liubi. Toda, kar jaz ljubim na vas, mislite li, da je to vaše dostojanstvo, vaše bogastvo? Ne! le vas ljubim, vas edino!

Grofinja: Gospod —

Vladislav: In mislite li torej, da se tako srce naplača z zlatom? To se ne da kupiti, to se daruje samo. Jaz ga poklanjam vam, naj bo vaše do mojega zadnjega izdihljaja, kakor je vaša moja kri, ki mi teče po žilah. Ali mojemu poštenju ni nihče gospodar, niti vi, ki sem vam sicer poklonil vse!

Grofinja (ustrpljivo): Ali, gospod, slušajte me vendar —

Vladislav: Odpustite mi, če sem vas razžalil. Ali dosti je bilo, za mojo srečo, onih besed, napisanih od vaše roke, ki sem jih jaz poljubil stokrat — to je bil moj pravi zaklad; in ko bi vi ne bili takó hiteli vzeti mi ga zopet —

Grofinja: Kje ga imate? Kje je, to pismo? jaz ga hočem videti.

Vladislav: Dobro veste, da ga nimam več; ukazali ste mi ga sežgati oni hip — in čeravno mi je bilo neizmerno težko, posluhnil sem vendar, kakor bom posluhnil vselej.

Grofinja: A kaj je bilo pisano?

Vladislav: Ste li že pozabili?

Grofinja: Vsakako — vedeti hočem —

Vladislav: Če sem dobro zapomnil — da, gospá, vsako besedo vem, le smert mi jih bo izbrisala iz spomina. Glasilo se je: „Vaša neprevidnost me je spravila skoraj na slab glas — kaj sem torej mogla družega, nego oddáljiti vas od sebe. Ne skušajte me niti videti, niti govoriti z mano óčitno; pričakujte daljih zapovedi — pred vsem pa previdnost in molčanje! Sežgite nemudoma ta list.“

Grofinja (razdražena): To je sramotno delo! Gospod, nekdo ima svojo spletkarsko roko v tej reči, in midva oba sva zdaj igrača tega kovarstva. Ker bodite prepričani, da niti onih darov, niti onega lista nisem poslala jaz.

Vladislav: Kaj ste rekli?

Grofinja: Resnico!

Vladislav: Ah! Vi se že kesate zavoljo moje sreče? Ali pa nimate zaupanja v mene? Kdo neki, razun vas, bi bil mogel pisati tako? Mar za katero drugo hrepenim? Mar katero drugo ljubim?

Grofinja (ganjena): Gospod, rada bi — želela bi, da vas ne razžalostim — ali ni mi mogoče, pustiti vas v toliki zmoti —

Vladislav: V zmoti! To ni mogoče, vaše besede niso resnobne — to je le nova skušnja — vi se šalite z mano —

Grofinja: Ah! to bi bilo nespodobno — in če le ni drugač, prisegam vam tu, da —

Vladislav: Ne! ne izgovorite do kraja! Če je taka, gospa, bolje je, da poginem ta hip, ker preživeti bi ne mogel tega udarca. O ko bi vi čutili, kaj se pravi, iz največe sreče pasti v največi obup, sanjati o vaši ljubezni, a zbuditi se z vašim sovraštvom —

Grofinja: Z mojim sovraštvom! V čem neki? Jaz vas morem le milovati — odpustiti vam morebiti — ali pa vsaj želeti vam boljo usodo. (Opazivši oficirja, ki nastopi s papirjem v roci.) Dokaz boste našli v tem listu, ki je namenjen vam — našli boste, česar sem za vas prosila in kar sem dobila. (Oficir podá Vladislavu list, in odide na pomigljaj grofinje.) To, gospod, je moj edini odgovor! In ta je, to mi smete verjeti, resnično moj! Z Bogom! jaz grem k cesarici.

(Nakloni se mu, in se oberne na odhod. Vladislav hoče za njo; ona ga zavrne, pokazavši zopet na list, in odide zadaj na levo, pogledavši ga še enkrat s pomilovanjem.)

Deseti prizor.

Vladislav (stoji nepremakljiv, in kakor potrť, v roci drži še zmiraj list, ki ga je prejel,) Potemkin (prišedši z leve iz gozdíča).

Potemkin (smejé se na glas): Ha, ha! To je resnično jako čudno!

Vladislav (zbudivši se nagloma iz sanj, tresé se in osorno): Kaj? To ste vi? Vi ste bili tu-le?

Potemkin: Ravnokar sem prišel — in nehote sem slišal nekoliko vajinega pogovora.

Vladislav: Resnično, dragi prijatelj, ví ste jako indiskreten! To je vaša slabost in nikdar se ne boste popravili.

Potemkin (pokazavši na list): No, ne boste li čitali?

Vladislav (nevoljen): Tega mi je že preobilo! Ne trpim da se kdo norčuje z mano! Dovolj mi je že od nje — ali od drugih —

Potemkin: Kdo bi teko obupal! In morebiti niti ni tako hudó kakor si mislite.

Vladislav (ki je odpečatil list, in čital): Dekret! — Izročajo mi cel polk — meni! — sem li mar prosil? — polk, ki je na odhodu —

Potemkin: Ah, to je že manje prijetno!

Vladislav (oberne srdit prvi list, kar najde med prvim in drugim listom dekreta majhen listek;

hitro beroč): Milost Božja! — pred mojim odhodom — drevi — rendez-vous!

Potemkin (živahno): Kaj je?

Vladislav (ravno tako, in kakor da se je zarekel): Nič — čisto nič — jaz nisem rekel ničesar —

Potemkin: Pač — pač —

Vladislav: Jaz? čisto nič!

Potemkin: Rekli ste: rendez-vous!

Vladislav: Tiho! Če mi je ušla ta beseda, molčite! Moje in vaše življenje je na vagi! dà, prijatelj, dà, rendez-vous!

Potemkin: Kje? Ob kateri uri?

Vladislav: Dà! to je ono, česar vi ne boste zvedeli — niti vi, niti živa duša na svetu — pred bi se dal ubiti. (Raztrga listek.)

Potemkin: Kaj delate?

Vladislav: Trgam! Tako mi je ukazano.

Potemkin (srdit): A jaz gospod — (premolknivši) kaj sem tu hotel? Govoriti kot knez, da ne zvem niti besede? (Glasno in siléč se na smeh.) Na moje poštenje — to je jako zanimivo.

Vladislav (veselo): Jelite? posebno pa način, kakó mi to prihaja. Ravnati z mano na videz tako mrzlo, samo zato da mi nepričakovano veselje poviša mojo srečo! Ah! jaz bi bil moral to pač slutiti — ker, če prav pomislim, vender

ni bila tako ostra, kot je bila popred. Ko je odhajala, zdi se mi, da se ji je tresel glas —

Potemkin (jezno): Dà, dà!

Vladislav: V njenem pogledu bilo je nekaj neizrekljivega —

Potemkin (kot prej): Dà, dà!

Vladislav: In celo njeno vedenje — nekako zbegano — trudila se je, da bi jaz ne opazil, toda zastonj — vi niste mogli videti tako dobro kakor jaz.

Potemkin: Dà, resnica je, in zdaj vidim, da je vaša sreča zagotovljena.

Vladislav: Ne še! Še ni gotova —

Potemkin: Kako to?

Vladislav: Ne vé se še, bo li mogoče me sprejeti, bo li ona svobodna — a če bo, tedaj mi bo to poročeno s povabilom na dvorski bal — s tiskanim povabilom, ki mi bo poslano, na dom — jaz vem kaj bo pomenilo vabilo, in ta hip potečem domu, da ga vzamem ali pa da ga počakam. A če ga dobim, moj dragi Gregorjev, tãkrat bodite brez skerbi — od jutri naprej ste prvi intendant, glavar, šef, nate rokó — ali zato je treba molčati! To tirja vaš in moj prid, razumete li? Z Bogom — Jaz sem najsrečnejši človek! (Odteče zadaj na desno.)

Enajsti prizor.

Potemkin potem Grofinja.

Potemkin: Maščeval se bom za to zvijačnost, za hinavstvo, ki mu ga ni enacega. (Zagledavši grofinjo, ki nastopi zadaj z leve.) Tu je ona! Od cesarice gre. (Grofinji.) Vi ste bila pri cesarici?

Grofinja: Ki je bila neizmerno ljubeznjiva! A govorila je samo o današnjem balu.

Potemkin (skušaje vedno zatajiti jezo): In na ta bal — ste vi namenjeni iti, vi?

Grofinja: Gotovo.

Potemkin: In če bom jaz z vami, če vas ne zapustim ves večer, to vam ne bo nikakor pomešalo vaših namenov?

Grofinja: To mi bode največe veselje.

Potemkin: Vam?

Grofinja: Tem bolj, ker se nisem nadjala —

Potemkin (izpustivši jezo): Nadežda! Mislite li, da se dam jaz goljufati brez kazni? Mislite li da sem jas ženska igrača? Česar se ni upala niti Katarina sama, to ste se predrznili vi!

Grofinja: Jaz?

Potemkin: Vi torej neveste, da je prognanstvo in smrt bila kazen izdajstvom manje hudobnim, nego je vaše?

Rjelov: Da sem mu ga ravnokar nesel jaz sam; in imel sem dosti opraviti, predno sem našel njegov hotel — v ozki ulici daleč doli pri Nevi —

Grofinja (tiho Potemkinu): Zdaj ste čuli! Boste li še mislili, da na ta rendez-vous vabim jaz?

Potemkin (ravno tako): Mogoče, dokler ne zvem, kdo vabi.

Grofinja (ravno tako): Zvedela bova kmalu. (Glasno Rjelovu.) Ste li, gospod baron, od mene nesli ta biljet Vladislavu?

Rjelov: Nisem, gospa, vi mi niste ničesar rekli — sicer bi bil —

Grofinja: Kdo vam ga je torej ukazal nesti?

Rjelov: Moja žena.

Potemkin in Grofinja: Njegova žena!

Rjelov: In kakó me je priganjala! Moral sem iti sam, da bi se vsaj list ne izgubil, in da bi mu prišel v roke o pravem času; ženske so ustvarjene za to, da se pečajo z vsemi malenkostmi!

Grofinja (nevoljna): Kaj! Njegova žena je to! Sramota!

Potemkin (smeje se. tiho grofinji): Kaj še! Dobro je tako! In vse se je razvozlalo. (Gledaje Rjelova.) Ubogi baron!

Grofinja: In vi mu ne boste povedali?

Potemkin: Čemu?

Grofinja: Kaj, gospod, vi boste dopustili,
da Vladislav —

Potemkin (na pol tiho): To nama nič ni
mar! in niti besedice več, sicer bi mislil —

Grofinja (moško) Kaj?

Potemkin: Tiho! Tu je on! (Odhajata
zadaj po sredi.)

Vladislav (nastopi z desne držé v roci biljet,
Grofinja prav malo obrne glavo, predno odide): Dà,
drevi!

(Zagrinjalo pade.)

(Konec prvega dejanja.)

Drugo dejanje.

(Stanovanje grofinje v palači Potemkinovi. Vrata zadaj, in na obeh straneh. Na desni strani gledališča, nekoliko spredaj, miza.)

Prvi prizor.

Grofinja (sama sedé pri mizi in držé v roci knjigo, ki je pa ne čita).

Grofinja: Kedaj je že dan! Nisem mogla spati, tolik je nemir v meni, tolika nevolja me muči. Potemkin lahko pravi, da nama to nič ni mar — ali dovolj je, da je moje ime vpleteno vmes in da bi mi moglo to zopet biti na kvar — to je popolnoma naravno, in jako lahko — in ko bi bila sinoč na tem balu le našla gospô Rjelovo, bila bi jej povedala, da so njeni nameni znani, in da jim se je treba odpovedati, — ali nisem je videla, niti nje, niti tega Vladislava. Dà si poslati povabilo na bal, pa ne pride — dà, dà, razumela sta se, takó sta se bila pomenila. Pa kaj mi je res to mar? Glavna reč je

bila, naj pravi Potemkin, karkoli hoče, rešiti barona Rjelova zarote, ki mu je pretila, in ki je jaz nisem htela biti sokriva. — Poročila sem mu torej včeraj, naj se varuje, da se je namreč začulo, da se med balom hočejo tatovi priplaziti v palačo velikega zakladnika. To je bilo dobro izmišljeno; ni bilo mogoče misliti, da cika na koga, in vendar je bil pokvarjen ves naklep, — in že sem se radovala, kako da sem storila Bog ve kaj! Ali dà! Ta Rjelov, ki menda trapá, mi poroči, da se mi zahvaljuje, in da se ni bati ničesar, ker da je dal pomnožiti straže, ki stoje s puškami, nabitimi s krogli, in imajo zapoved, streljati na vsacega, kdor koli bi se predrznil ta večer hotéti v njegovo palačo — a če je prišel tje ta mladenič — če je ustreljen — kriva sem jaz! čemu sem se puščala v to? čemu sem se potegovala za Rjelova? ki bi bil prav za prav zaslužil — ah! ne, tega nisem htela reči — in če se le ni dogodila nobena nesreča, to je edino, kar prosim Boga — obljubila sem, da potem ne bom nikdar mislila niti nanj, niti na nikogar, ker od včeraj —

(Dva strežaja nastopita.)

Prvi strežaj (naznanjevaje): Gospod Vladislav Radžinski —

Grofinja (zakričavši): Ah!

Prvi strežaj: Želi govoriti z gospo grofinjo.
Grofinja (zmešana): Vladislav — se li ne motite, ste ga li videli?

Prvi strežaj: Zunaj je.

Grofinja (zavedevši se): Jako je predrzen! Kaj mi hoče? S kakšno pravico se predstavlja, pa ob tem-le času?

Prvi strežaj: Pravi, da ste ga sinoč gospá grofinja povabila za danes na zajutrek.

Grofinja (ostermevši): Jaz? Ta je pa le prehuda! Naj pride! (Prvi strežaj odide.) Povedala mu bom, kar mu gre, naučila ga bom — ah! moj Bog! a moj stric — vsak čas ga pričakujem, in najde njega tu izza tolikega suma — (Drugemu strežaju, ki je ostal pri vratih.) Ne, ne, recite mu, da ga ne morem, da ga nočem sprejeti, da pričakujem kneza Potemkina — in da mu zapovedam (drugi strežaj odide) Ah; To je njegov glas! — Tu je!

(Odleti skozi vrata, gledalcu na levi strani.)

Drugi pizor.

Drugi strežaj, Vladislav, doveden od prvega strežaja skozi zadnja vrata.

Vladislav (kramljaje s prvim strežajem): Vedel sem dobro — čakala me je — hvala vam.

Drugi strežaj: Ne, gospod, ne more.

Vladislav (privlekši naprej fotelj, in sedši nanj): Kaj pravita?

Drugi strežaj: Ne more vas sprejeti.

Vladislav: Ta-le trenotek! To ne dé nič, naj se ne dá motiti! Jaz sem jej na službo, zdaj kakor skoz celo svoje življenje.

Drugi strežaj: Gospod me ne razume — gospa grofinja mi je ukazala, naj vam rečem, da ta trenotek pričakuje k sebi gospoda svojega strica, kneza Potemkina, našega gospodarja.

Vladislav: To je čisto v redu! In zdaj razumem še le prav dobro — (zase) on me ne sme videti — (glasno) in ona ne more priti pred, nego odide on, je li taka? In zato, dragi moj, bom jaz počakal, jaz nisem nepotrpežljiv — kakor hitro pa odide knez, ukažite nama prinesiti za-jutrek — s tem mi boste ustregli najbolje,

Drugi strežaj: Čuden človek! Gospod je torej prijatelj ali pa rojak Njene Visokosti?

Vladislav (smehljaje se): Skoraj, dà — a to-le za vas.

Drugi strežaj: To je kaj družega!

Vladislav (mogočno): In zdaj morete oditi.

Drugi strežaj: Tekoj, gospod.

Prvi strežaj: Želi govoriti z gospo grofinjo.
Grofinja (zmešana): Vladislav — se li ne motite, ste ga li videli?

Prvi strežaj: Zunaj je.

Grofinja (zavedevši se): Jako je predrzen! Kaj mi hoče? S kakšno pravico se predstavlja, pa ob tem-le času?

Prvi strežaj: Pravi, da ste ga sinoč gospá grofinja povabila za danes na zajutrek.

Grofinja (ostermevši): Jaz? Ta je pa le prehuda! Naj pride! (Prvi strežaj odide.) Povedala mu bom, kar mu gre, naučila ga bom — ah! moj Bog! a moj stric — vsak čas ga pričakujem, in najde njega tu izza tolikega suma — (Drugemu strežaju, ki je ostal pri vratih.) Ne, ne, recite mu, da ga ne morem, da ga nočem sprejeti, da pričakujem kneza Potemkina — in da mu zapovedam (drugi strežaj odide) Ah; To je njegov glas! — Tu je!

(Odleti skozi vrata, gledalcu na levi strani.)

Drugi pizor.

Drugi strežaj, Vladislav, doveden od prvega strežaja skozi zadnja vrata.

Vladislav (kramljaje s prvim strežajem): Vedel sem dobro — čakala me je — hvala vam.

Drugi strežaj: Ne, gospod, ne more.

Vladislav (privlekši naprej fotelj, in sedši nanj): Kaj pravita?

Drugi strežaj: Ne more vas sprejeti.

Vladislav: Ta-le trenotek! To ne dé nič, naj se ne dá motiti! Jaz sem jej na službo, zdaj kakor skoz celo svoje življenje.

Drugi strežaj: Gospod me ne razume — gospa grofinja mi je ukazala, naj vam rečem, da ta trenotek pričakuje k sebi gospoda svojega strica, kneza Potemkina, našega gospodarja.

Vladislav: To je čisto v redu! In zdaj razumem še le prav dobro — (zase) on me ne sme videti — (glasno) in ona ne more priti pred, nego odide on, je li taka? In zato, dragi moj, bom jaz počakal, jaz nisem nepotrpežljiv — kakor hitro pa odide knez, ukažite nama prinesiti za jutrek — s tem mi boste ustregli najbolje,

Drugi strežaj: Čuden človek! Gospod je torej prijatelj ali pa rojak Njene Visokosti?

Vladislav (smehljaje se): Skoraj, dà — a to-le za vas.

Drugi strežaj: To je kaj družega!

Vladislav (mogočno): In zdaj morete oditi.

Drugi strežaj: Tekoj, gospod.

Tretji prizor.

Vladislav (sam, potem) Potemkin.

Vladislav: Oh dà — lahko mi je čakati — saj si imam s čim sladiti trenutke. (Dene klobuk in pa meč na mizo.) Zdaj sem tedaj pri njej — in to po njenem dovoljenji, po njenem ukazu! (Oziraje se.) To je njeno stanovanje! (Približavši se mizi.) Tu je njeno vezenje — njena risarija — svinčnik, ki ga je imela v rokah (poljubi ga), in toliko, toliko spominov nanjo okrog in okrog! (Spusti se v fotelj, raztegne nogé, glavo pobesi na prsa, in se zamisli. V tem hipu, pride Potemkin zamišljen skozi vrata z leve, stopa do srede salona, in se ustavi ostrmevši, ko opazi Vladislava sedečega kakor domá v fotelju.)

Potemkin (mane si oči): Kaj tu vidim?

Vladislav (vzdignivši le nekoliko glavo, in ne premenivši čisto nič seje): Ah! vi ste tu, moj dragi prijatelj? Ali kod vraga ste se vi priplazili noter? In kdo vam je dal pravico, hoditi celó do tod-le?

Potemkin: Grom! To sem hotel jaz prašati vas —

Vladislav: In prav ste storili, da me niste prašali — ker na taka vprašanja menda ne bom odgovarjal.

Potemkin: Če, vas najdem tu — v tem-le budoaru — sedeti brezskrbno, kakor domá —

Vladislav: To je čudno, jelite? Pa nikarte govoriti preglasno, to ni spodobno. Ta preljubi moj Gregorjev! Vidim, da ste prejeli danes zjutraj v intendanturi onih par besedic, ki sem vam jih poročil, proseč vas, da se isti hip potrudite k meni.

Potemkin (izza par trenutkov zatezanja): Dà, dà, resnica je.

Vladislav (smeje se dobrovoljno): A vi ste tekli za mano celó do tod? Vraga, to je zopet jako malo spodobno, in dragi prijatelj, moram vam reči, to je celó nekoliko indiskretno, ali rekel sem vam že, to je vaša slabost, in nikdar se ne boste popravili — toda naj bo, med prijatelji se to že še pregleda — in ker imam ravno za vas dobrih novic —

Potemkin: Za mene?

Vladislav (pokazavši mu fotelj): Sédite vender!

Potemkin (zase): Bog mi odpusti! prav, kakor da je on gospodar!

Vladislav: Prosil sem za vas, kakor sva se bila pomenila.

Potemkin: Kaj neki?

Vladislav: Mesto glavnega intendanta.

Potemkin: Vi! — Pa mesto, ki ga podeljuje neposredno cesarica sama, ali pa Potemkin —? (smeje se) No, dragi moj, če vi dobite to —

Vladislav (izvleksi listino iz žepa): Natega, tu-le vam je. (Vstane, in da list Potemkinu.) Danes zjutraj mi ga je prinesel prvi adjutant —

Potemkin: A koga ste vi prosili zato?

Vladislav: Tega mi ni treba pripovedovati.

Potemkin: Uganil sem, gospó Rjelovo?

Vladislav: Svojo sestričino? Nisem je niti videl od včeraj —

Potemkin: Res ne?

Vladislav: Na moje poštenje! In pa, saj ona tudi nima toliko veljave in pa vpliva — (na pol glasno) Čisto druga pa je grofinja Braniska —

Potemkin: Kaj! Ona je bila! A kdaj ste vi govorili ž njo!

Vladislav (smehljaje se): Vi ste res jako radoveden!

Potemkin: Niti sinoči niste, niti danes —

Vladislav: Naj bo vaša prava!

Potemkin (skušaje se brzdati): Kedaj tedaj, kedaj?

Vladislav (smehljaje se): Kaj je to vam mar? Da ste le dobili svoje mesto, in dobili ste ga — grofinja, ki jej ne morejo odreči ničesar,

dobila je brž ko ne, in to meni za voljo, besedo od Potemkina ali pa od Katarine.

Potemkin (gledaje dekret, živahno): Dà, dà, od Katarine, njen podpis je tu! In grofinja ni hotela prositi strica —

Vladislav (smejé se): To je da ne! Zato ima dobrih vzrokov.

Potemkin: Vzrokov — kakšnih?

Vladislav (pogledavši ga resno v lice): Teh mi vam ni mogoče povedati, — in ker mi, dragi prijatelj, z vami ni treba dolgih ovinkov, bodite prepričani, da mi bo jako ljubó, če me zapustite. (Bolj tiho.) Ker prišla bo grofinja sem-le na zajutrek z mano.

Potemkin (ostrmevši): Na zajutrek?

Vladislav: Dà, poročila mi je, naj nekoliko potrpi — knez Potemkin, ki se ga ona boji, pride danes dopoldne k njej —

Potemkin: To je res!

Vladislav: Morebiti je ta-le hip pri njej, kar jej ravno ni posebno prijetno, in kakor hitro se njega iznebi (Potemkin se zgane), prijatelj, vi razumete —

Potemkin (zase): Kot strela bom udaril med izdajalce! Še imam sredstev, da odkrijem njihovo kovarstvo! (Glasno.) Z Bogom, gospod — (odide skozi srednja vrata).

Četrty prizor.

Vladislav, (potem) Grofinja.

Vladislav: Ta ubogi revež je še ves zbeگان od svoje nove sreče! Ne vé, kako bi se mi pokazal hvaležnega — jaz mu odpuščam zahvalo — ah! tu prihaja moja sreča — grofinja.

Grofinja (nastopivši z desne, in zagledavši Vladislava): Kaj, gospod, vi ste še zdaj tu?

Vladislav (živahno): Kako je to, da ste tako plaha? Je li Potemkin še zdaj tu? Mar ni še šel?

Grofinja: Ni tu govora, gospod, o njem, nego o vas — in jaz strmé gledam vašo predrznost.

Vladislav: Zakaj neki? Nikjer nič nevarnosti, pa ko bi tudi bila, mislite li, da bi jaz zatezal le en trenotek? Ta zajutrek, ki ste bili tako prijazni da ste me nanj povabili —

Grofinja: Zajutrek?

Strežaj (nastopi skoz srednja vrata in reče): Gospá grofinja, zajutrek je pripravljen.

Vladislav (strežaju): Kneza ni torej več v palači?

Strežaj (naklonivši se): Ne več, gospod; odšel je ta hip.

Vladislav (mignivši mu, da naj gre): Dobro!

Grofinja (gleda ga, in od strmenja se ji pobesijo roke): Resnično, vsa pamet mi je potrebna,

da ne sanjam — ko vidim vas, vas, gospod, v tej-le palači, dajati ukaze —

Vladislav: Ne zamerite — moja dolžnost je res le prejemati jih — a ta zajutrek? —

Grofinja: Ali, gospod, reči vam moram najpred, da vi niste dobili od mene nikakoršnega povabila.

Vladislav: Je li mogoče?

Grofinja: Dà, gospod.

Vladislav: Kar se tega tiče, gospa, morem vas zagotoviti, da se motite. Da ste se premislili, to je mogoče — ali resnično, ko ste odhajali, rekli ste mi čisto tiho, jutri, na zajutrek —

Grofinja: Jaz?

Vladislav: Ali naj si je kakor hoče, zdaj je eno ter isto, čemú to razgovarjanje? Jaz sem tu, in reč je končana.

Grofinja: Ne, gospod, ne, vi ste mi v tej zadevi dolžni razjasnil, in jaz tirjam od vas največo odkritoserčnost.

Vladislav: Je li le ena misel v mojem srcu, ki bi se bala vaše sodbe?

Grofinja (sede, in migne Vladislavu, naj sede. Vladislav vzame fotelj, ter sede grofinji na levo): Najpopred, gospod, hočem vedeti, kakó ste se umaknili nevarnostim, ki so grozile vašemu življenju — nevarnostim, ki sem jih nehoté jaz vam

napravila — in vojnikom oboroženim, ki so stražili okoli palače velikega zakladnika —

Vladislav: Okoli palače barona Rjelova? Jaz se jej nisem niti približal; bilo je nepotrebno, ondod hoditi tje, kjer sem bil pričakovan.

Grofinja: Kaj! To ni bilo tam?

Vladislav: Znano je vam bolje, nego meni.

Grofinja: Bolje nego vam?

Vladislav: Gotovo da — ker ona dva človeka, ki sta mi zavezala oči, mi nista povedala, kam me vodita — in še le ko sem prišel v majhen, okrogel paviljon, kjer je komaj brlela lampa iz alabastra, odvezala mi je lepa grška sužnja oči, rekoč mi: „Lepi vitez, vas je li strah?“ — „Eh čega neki!“ — „Št! prisezite, da boste molčali, da ne boste zinili niti ene besede, pa ko bi vam ravno šlo za življenje.“ Misliti si morete, kaj sem odgovoril. „Dobro tedaj, reče sužnja, pojdite, grofinja Braniska vas čaka.“

Grofinja (zaničljivo): Je li mogoče?

Vladislav: Dà, gospa (vstane).

Grofinja: Imenovala me je! Predrznila se je izreči moje imé!

Vladislav (živahno): Če se je pregrešila, če se ni držala vaših zapovedi, nikarte se jeziti nanjo, nikarte je kaznovati zavoljo moje neprevidnosti — samó jaz sem kriv, jaz, ki bi bil

moral molčati — in ki bom odslej molčal — niti besede ne bom več pregovoril —

Grofinja (živahno): Ne, gospod — morate govoriti, morate — (popravlja naglost). Pozneje bom vam povedala, kaj mislim, in iz kakšnih vzrokov ta hip toliko silim zvedeti vse. Končajte, prosim vas, končajte svojo povest!

Vladislav (sedši zopet): Eh, gospa, čemu neki? —

Grofinja: Če vas prosim —

Vladislav: Zdi se mi, da vam ni potrebno pripovedovati —

Grofinja: Če pa tako hočem, če to zahtevam od vas! Ste li morebiti celó pozabili že?

Vladislav: Oh! nisem, gospa, oh! nisem! Ne pozabijo se trenutki tako sladki in pa tako neusmiljeni!

Grofinja (z dvomečim pogledom): Tako neusmiljeni?

Vladislav: Gotovo da! To molčanje, ki ste mi ga bili ukazali in ki meni ni bilo mogoče, vi pa ste se ga držali le preveč zvesto —

Grofinja: Ah! jaz sem molčala!

Vladislav: In edine besede, ki ste mi jih rekli, so bile: „Jutri se vam bom odkrila — jutri bom popolnoma vaša!“

Grofinja (razžaljena): Popolnoma vaša!

Vladislav (živahno): Tako ste rekli — to je bila vaša obljuba — in jaz sem tu, da mi jo izpolnite, pa naj bo moja usoda odslej kakoršnakoli! Ko bi moral, reven in izgnan, umirati v puščavah Sibirskih, ne bom se potožil na nebesa, da so me zapustila, ker obilo imam spominov v srcu, ki mi bodo lepšali moje celo življenje! (Pade na kolena.)

Grofinja (vstavši): Dosta je, gospod, dosta! Nič več nočem slišati, niti vas puščati dalje v tej zmoti!

Vladislav (vstavši tudi): V zmoti!

Grofinja: Ta nisem bila jaz.

Vladislav: Oh! ne, ne, zastonj me skušate zaslepiti — vi ste bila, dà, vi — mogoče bi bilo premotiti človeka, ki nič ne čuti za vas — ali mene — mene, ki vas ljubim, ki bi poznal sled vaše stopinje —

Grofinja: Če vam pa prisegam, gospod —

Vladislav: Menite li, da vas nisem spoznal? Menite li, da se je moglo goljufati moje srce?

Grofinja (srdita): Dà, gospod, dà, goljufalo se je in to je sramota, ravno tega vam ne bom odpustila nikdar. Verujmo torej možakom, verujmo v čistost, v resnobo njihovih občutkov za nas! — Vedeti sem hotela, do ktere stopinje so se igrali z vašo nespametjo z vašo neumnostjo in pa z

mojim imenom, ki so se ga predrznili rabiti za sramotne namene.

Vladislav (potr): Vaše ime!

Grofinja: Dà, gospod, znano mi je, kdo je ta hudobnež, in ne bo ostal brez kazni — ali najpopred sem morala, zavoljo sebe, zavoljo svojega poštenja, odpreti vam oči!

Vladislav (ves izven sebe): Meni odpreti oči! Meni! oh! ne govorite takó — predno bi verjel kaj tacega, rajši bi se končal v obupu!

Grofinja: To vam je čisto slobodno — ali jaz sem vam povedala resnico, in povedala vam bom še več. Ta ljubezen, ki sem včeraj začula o njej, in ki se jej nisem mogla odtegniti, ker me je preganjala povsodi; ta strast, ki sem grajala njeno nespametnost, ki sem jo pa vendar vklub temu imela za pravo, za resnično — vse to me je nekako vznemirilo, nekako ganilo, in zbudilo v meni neko sočutje, strah, usmiljenje, morebiti še kaj več — ali pa vsaj moglo bi bilo biti še več — mogoče — kaj vem jaz — ali zdaj, gospod, ko vidim, kakó ste se vedli, vedite, da v mojem srcu za vas ne čutim družega nego jezo in nepremagljivo zopernost! Dà, gospod, to je prava beseda; in dokaz naj vam bo, da sem dozdam zamolčala ime one osebe, ki se je bila polastila mojega imena — da pa odslej ne vem,

čemú bi vam ga tajila — tecite k njej, vrzite se ji pred noge, in zahvalite se ji — ali pa še bolje, glejte, nate jo — tu-le je pred vami — jaz, gospod, vaju puščam samá. (Odide na desno.)

Vladislav (ozrevši se in zagledavši Aleksino, ki nastopa odzad): Moja sestričina! Z Bogom vse moje nade!

Peti prizor.

Aleksina, Vladislav.

Vladislav (padši v fotelj): Oh! Strela božja!

Aleksina (opazivši ga): Ste li tu, dragi bratranec? Hvala Bogu, komaj sem vas našla.

Vladislav (v fotelju): Vi ste jako dobra, hvala vam lepa. (Molé ji roko, ali ne pogledavši je.) Draga sestrična — (zase) ker, prav za prav, nanjo se ne smem ravno srditi — ampak celo — ah! —

Aleksina (ki je med tem obšla prizorišče, da se prepriča, da ne prihaja nihče): Bila sem v tolikem strahu, da vas morebiti ne bom mogla najti. Poslušajte! (Vladislav jo gleda molčé.) Ah! kaj pa vam je, da me takó gledate?

Vladislav (zase, in žalostno jo gledaje): Bila je ona! (Vzdihnivši.) Jako je lepa — in ko bi ne

bile druge misli, ki so mi šle po glavi, — ne bilo bi vzroka se žalostiti.

Aleksina: Dragi bratranec, hočete me li poslušati? Ker reč se tiče vas —

Vladislav (hladno): Poslušam vas. (Zase, in vedno jo gledaje.) Vrag naj razume, kako se more človek goljufati v tej reči!

Aleksina: Bila sem v cesarski palači, v salonu Katarininem, kar pride Potemkin zamišljen, s temnim, mrkim obrazom — pomigne oficirju od garde, ki je kramljal z mano, grofu Bestuševu, ter govori z njim nekoliko časa tiho, ali z obrazom čudno razdraženim, kar je v istem času v meni zbudilo željo zvedeti, čega se tiče — jaz sem vprašala grofa Bestuševa, izvrstnega mladeniča, enega mojih častilcev, ki bi ne bil v stanu odreči meni najmanje reči — in ko se je nekoliko časa dal prositi, mi reče: „Molčite, dobil sem ukaz, da zaprem nekega mladega Poljaka — Vladislava, ki je ta-le čas v palači Potemkinovi — paziti moram, da nikodar ne uide; zatem čez pol ure, na sani ž njim — in odtod v Sibirijo — brez kakšne besede, brez vsacega razjasnila — in jutri, pojutrnjem ne bo nihče več prašal zanj.“ Razumete li?

Vladislav: Popolnoma.

Aleksina: In jaz sem na to pritekla sem, vam povedat, da pobegnete, kakor hitro je le mogoče.

Vladislav (vstavši): Hvala vam lepa, draga sestričina, za ta dokaz vaše ljubezni, ki se mu niti najmanje ne čudim izza vseh onih, ki sem jih že prejel od vas. Ali — porabil ga pa ne bom.

Aleksina: Zakaj ne?

Vladislav: Zato ker je brez dvoma vse to le pomota. Potemkin, na mojo nesrečo, nima nikakoršnega vzroka jeziti se name, ali pa mi biti sovražnik. Ko bi bil to gospod Rjelov, vaš mož, ne rekel bi —

Aleksina: Zakaj?

Vladislav: Iz vzrokov ki so vam znani — in ki so zdaj znani tudi meni. Dà, draga sestričina, bodite brez strahu — verjemite mi, da bom molčal kakor stena —

Aleksina: O čem boste molčali?

Vladislav: Moj Bog! če vam pravim, da sem zvedel vse! (Nekoliko v zadregi.) In ne morem vam izreči, kaj sem občutil, draga sestričina. Če le ne bo, — jako me je strah, — ta reč škodovala vašemu dobremu imenu.

Aleksina: Škodovala mojemu dobremu imenu? Bratranec, o čem pa vender govorite?

Vladislav: Eh! nu — o najinem shodu v minuli noči.

Aleksina: O shodu, z mano!

Vladislav (strmé): Ona tudi!

Aleksina: Kje?

Vladislav (nesterpljivo): Tedaj vas moram spominjati še le onega okroglega, steklenega paviljona — v sredi vrtov?

Aleksina: Ah! moj Bog! S svetilnico iz alabastra?

Vladislav: Dá —

Aleksina: In grška sužnja.

Vladislav: Dá.

Aleksina: Ki je kot parolo rekla vašim vodnikom: Romeo in Julija.

Vladislav: Natanko!

Aleksina: In ki vas je slednjič, skoz marmornat koridor peljala do kraja —

Vladislav: Vidite li tedaj, da ste bila vi —

Aleksina (zakričavši in živahno): Ah! Ni več dvombe! in če pomislim prav, jasno mi je vse. (Zase.) Povabilo na bal, ki sem mu ga morala poslati, jeza Potemkinova, ukaz, ki ga je dal ravnokar proti njemu, vjema se vse! (Glasno in približavši se Vladislavu.) Ah! dragi bratranec! kolika sreča! (Vladislav hoče pregovoriti.) Ali tiho! tiho! Najino življenje je na vagi!

Vladislav (strmé): Kako tó?

Aleksina: Tu je moj mož!

Vladislav: Dá resnično! On ne sme sumnjati ničesar.

Šesti prizor.

Rjelov, Aleksina, Vladislav.

Aleksina (Rjelovu): Si li ti tu? Pojdi sem, pojdi hitro!

Rjelov: Eh! Za Božjo voljo! Kaj pa ti je? Vsa si zbegana!

Aleksina: In ne brez vzroka. Tu je najpopred Vladislav, najin rojak, najin prijatelj — ki ga ti moraš rešiti.

Rjelov: Jaz?

Aleksina: Ravno ti! In ne boš se obotavljal, če ti povem, kaj se je dogodilo danes.

Vladislav (približevaje se ji, in namigovaje, da naj molči): Kaj pa vender mislite?

Aleksina: In če ti moram kar tu povedati — (govori tiho Rjelovu na uho).

Vladislav (strmé): Kaj! Pripoveduje mu!

Rjelov (vesel): Je li mogoče? Ah! to je čisto kaj družega! (Odkrivši se spoštljivo.) Dragi moj bratranec —

Aleksina: Tiho, tiho! To je skrivnost za vsacega, še celó zanj.

Rjelov: Razumem. (Gledaje Vladislava.) Ali jaz vendar morem ponuditi gospodu svojo pomoč.

Vladislav (nestrpljiv): Eh! gospod! —

Aleksina: Zaupajte mu! Edina skrb nam je zdaj, da odidete srečno iz te palače. (Rjelovu.) Imaš li pripravljen svoj voz, svoje ljudi?

Rjelov: En strežaj moj je dolí — pri stopnicah.

Aleksina: Naj obleče njegovo livrejo Vladislav, naj stopa brezskrbno za tabo čez dvorišče. In kadar bo čez prag te palače, tedaj bo moja skrb izmakniti ga jezi Potemkinovi.

Vladislav (stopivši med Rjelova in Aleksino, Rjelovu): Ali čemu neki?

Rjelov: Št!

Vladislav (Aleksina): Zakaj neki?

Aleksina: Št!

Vladislav: Od včeraj že ne slišim družega, nego edini ta glas.

Aleksina (stopivši k Rjelovu): Jaz tečem k cesarici. (Tiho.) A ti da mu ne zineš niti besede! Vse bi se moglo podreti!

Rjelov: Nem kot grob!

Aleksina (zase): In v svoji slepoti je mislil, da sem bila jaz!

Rjelov: Hiti, hiti — čas poteka.

Aleksina: Z Bogom! (Vladislavu.) A vi, gospod, nikarte pozabiti, kar se je storilo za vas. (Rjelov jo spremi do srednjih vrat, koder ona odide.)

Sedmi prizor,

Vladislav, Rjelov.

Vladislav (med tem ko Rjelov spremlja svojo soprogo, zase): Ta je pa vender le prehuda! Je li kdo videl kdaj ženo ukazovati možu, da naj reši svojega soprnika! Naj si je kolikoršenkoli napredek civilizacije v Rusiji — ali tega bi ne bil nikdar verjel, da so v takih rečeh celó tako daleč.

Rjelov (vrnivši se k Vladislavu): Tedaj, moj mladi prijatelj, pojdeva li?

Vladislav (sedši v fotelj): Na moje poštenje, jaz nikamor!

Rjelov: Čas hiti; in če se vas Potemkin polasti — če vas odpravi v Sibirijo pred, nego se vam je mogoče pritožiti — tedaj ste izgubljeni vi in vaša sreča, na nobeno korist ne boste več svojim rojakom — ki bodo še le v nevarnosti, in zavoljo vas nepotolažljivi —

Vladislav (nestrpljiv): Nepotolažljivi? Vi ste jako dobra duša!

Rjelov: Ali to se ne sme zgoditi. Obljubil sem svoji ženi, da vas bom rešil, in bom vas rešil!

Vladislav (vstavši): Vi me ne boste rešili, ker se vam rešiti ne dam! — Če ste vi v takih rečeh tako hladnokrvni, meni vsaj to ni dano. Jaz čutim v sebi še cel zaklad poštenja; smešno je morebiti, ali meni brani sprejeti vašo pomoč.

Rjelov: Zakaj?

Vladislav: Vi me še prašate — po vsem tem, kar vam je priznala moja sestričina — ker ona vam je pač vse odkrila — vse povedala —

Rjelov: Gotovo dà! Povedala mi je vse —

Vladislav (nestrpljivo): No, tedaj — čeravno se ni zgodilo nič, kar bi vas moglo vznemiriti — ali ta shod — ta rendez-vous ž njo —

Rjelov: Ž njo? Ni res, vi se motite! — Pa o moji ženi misliti kaj tacega! Nesrečnež vi —

Vladislav (živahno): Ali s kom tedaj?

Rjelov: S kom? Ah, res, vi ne veste, a jaz vam ne smem povedati. To mi je prepovedano. Ali gospá Rjelova ni bila. Ta premila Aleksina, ki me ljubi, ki mi je zvesta, in ki je tudi nisem pustil same niti enega trenutka.

Vladislav: Vi ste tedaj prepričani?

Rjelov: Kako bi ne bil? Jaz verujem v krepost žensko, posebno pa še, če je okoli hiše dvojna straža dragonska. In ta je stala nocoj celo noč pri moji palači.

Vladislav (vesel): Tedaj je resnica, da ni bila ona! Ah, predragi moj prijatelj, kakó sém vam hvaležen. Dajte, da vas objamem! saj vidite, da plavam v veselji!

Rjelov: Jaz tudi.

Vladislav: To mi vrača vse moje prejšnje ideje — ideje o sreči — in zdaj razumem —

Rjelov (smeje se): Razumete li? Ste li vender sprevideli?

Vladislav: Sprevidel. Ni mi verjela — ni mi zaupala, da bom molčal, in prebrisano je htela na drugo zvrniti sumnjo, ki mi je pa zdaj jasna, kot beli dan. Ker dobro, kakor vi, vem zdaj, kdo je bil.

Rjelov (živo): Molčite, če veste — Ne pozabite, da vam jaz nisem rekel ničesar, da nisem izdal nobene skrivnosti. A zdaj, prijatelj, mislite li se še obotavljati?

Vladislav (živo): Ne, niti trenutka! Zdaj tudi razumem, zakaj se togoti name Potemkin, zakaj me je ukazal zgrabiti, in me poslati v Sibirijo. (Zase.) To bi bila kazen za moj rendez-vous z njegovo nečakinjo. A grofinja! Ah! moram ji pisati. (Glasno.) Pojdiva, prijatelj, Vzel bom plašč in pokrivalo vašega strežaja, in tako pojdem z vami iz palače. Greste li? Kako sém srečen! Bila je ona! (Odide prvi skozi zadnja vrata.)

Rjelov: Imel sem opraviti dosta! In zdi se mi, da je bil zadnji čas. (Gredé zad, in pripravljaje se, da odide.) Za Božjo voljo! Izgubljeni smo! Tu je Potemkin! (Strmé.) Eh! ali kaj! Vladislav se mu je obesil okoli vrata — govori ž njim — objemlje ga zopet; in ločita se kot najbolja prijatelja; kaj pa to pomeni?

Osmi prizor.

Potemkin, (nastopivši skozi zadnja vrata z dvema oficirjema). Rjelov (spredaj na gledališči).

Potemkin (prvemu oficirju): Zgrabite tega človeka, ki se je ravnokar poslovil z mano. Našli ga boste doli pri stopnicah, preoblečenega v livrejo gospoda barona. (Oficir odide.)

Rjelov: V mojo! gospod — kdo vam je rekel to?

Potemkin: Vladislav sam, ki mi je povedal vse, kako meni ubežati, in kako velikodušno ste mu pri tem vi na pomoč.

Rjelov (zase): Je li izgubil pamet?

Potemkin (Rjelovu): Midva, baron, bova ta-le hip storila račun, in jaz se bom oddolžil vam in vaši ženi.

Rjelov: Izgubljena sva!

Potemkin (drugemu oficirju): A vi, gospod, imate povelje odpeljati Vladislava Radžinskega v kapelo moje palače — da pošljete po duhovnika — in čez četrto ure —

Deveti prizor.

Prejšnji, Grofinja (prišedši skozi desna vrata).

Grofinja (ki je čula zadnje besede): Za Božjo voljo!

Potemkin (oficirju): Vi ste čuli — idite!

Grofinja (Potemkinu): Koga, gospod, ste obsodili tako?

Rjelov: Ubozega Vladislava — mojega bratranca.

Grofinja (zakričavši): Ah! To ni mogoče! Nedolžen je!

Potemkin: Kaj veste vi?

Grofinja (lomi roké).

Potemkin: V kaj se vtikate vi? Kaj vas vodi sem? Kaj ste mi hteli?

Grofinja (zbejana): Kaj sem htela? (Opazivši list ki ga ima za pasom.) Ah! Ta-le list na vas — od cesarice — poslala ga je gospá Rjelova po prvem adjutantu.

Potemkin (srdito): Gospa Rjelova!

Rjelov: Moja žena?

Potemkin (vzame razkačen list, razpečati ga, ter ga preleti ves izven sebe): Peklenska stvar! — Tu je zdaj, česar me je bilo strah!

Grofinja (zase): Moj Bog, kaj more to biti?

Potemkin (Rjelovu): Poročite ta hip, da naj se počaka z izvršitvijo mojega povelja!

Rjelov (zase): Še ni izgubljena nada. (Odide.)

Deseti prizor.

Grofinja (na strani) Potemkinu (ki se je spustil v fotelj, v največem nepokoju).

Grofinja (približavši se počasi in tiho, izza nekoliko trenutkov molčanja): Za Božjo voljo! preljubi stric, kaj pa vendar je?

Potemkin: Mira mi daj! Proč mi pojdi! Jaz hočem biti sam — gorje mu, kdor se mi približa!

Grofinja: Prav velí — pustimo, da se mu uleže prva jeza. (Oddali se nekoliko korakov.)

Potemkin (sedé): Vse mi je bilo že pred očmi! To povabilo na bal, poslano mu včeraj po baronovki Rjelovi — bilo je na više povelje. In ta shod, ta skrivnostni rendez-vous! dvomil sem, ali zdaj ni več dvoma! Imenovan je za guvernerja cesarske palače, in jas sam ga moram danes kot tacega predstaviti pri zajuterku cesaričinem, kamor

ga pripuščajo, kjer ga pričakujejo! Očiten ljubljeneec je pred celim dvorom, in zdaj ga ni več mogoče oddaliti, izgnati, dà, niti zasenčiti ga. Pozvali bi me na račun, in izgubljen bi bil! A ta Rjelov, in njegova žena, in vsa njihova stranka, ki že zmago slavi, in ti dvorjani, ki me preklinjajo! A pred njimi da me strmoglavi mlad predrznež — trap, ki niti sam za svojo srečo ne vé, kratkournjež, ki mi je od včeraj vsak hip prišel pravit svoje namene — a jaz mu jih nisem bil v stanu podreti! (Vstavši razkačen.) Tega mi je preveč! pa naj se zgodi karkoli hoče, če padem jaz, padel bo pred mano on!

Grofinja (približevaje se): Milost Božja!

Potemkin: Še zdaj tu!

Grofinja: Kaj ste govorili? O svojem padu?

Potemkin: O tem ni več dvoma — gotovo je. (Mirno izza nekoliko molčanja.) Kaj sem rekel? (Gledaje grofinjo.) Plašim se ovire, ki jo z enim dihom morem podreti — počasi, počasi, umirimo se — zmagal sem že v bolj obupnih igrah — a ta ni nič družega nego igrača.

(Sede zopet v fotelj, ter se obrne k grofinji in jo gleda smehljaje se.)

Grofinja: Ah! moj Bog! zdaj se smeje!

Potemkin (molé grofinji roko): Pojdi sem, Nadežda.

Grofinja (zase): Tatar je šel!

Potemkin: Ti si bila v strahu ravnokar?

Grofinja: Kako bi ne bila! Govorili ste, da je gotov vaš pad, da vas nihče ne more rešiti.

Potemkin: Samó en človek me more — in ta si ti.

Grofinja: Jaz? Za Božjo voljo! govorite, kaj zahtevate od mene?

Potemkin: Si li ti v stanu, izkazati mi veliko udanost, doprinesti zame veliko žrtvo?

Grofinja: Je li treba z vami deliti nevarnosti, z vami iti v prognanstvo?

Potemkin: Treba je še dokaj več!

Grofinja (tresé se): Ah! Za Božjo voljo! Recite kaj?

Jednajsti prizor.

Prejšnja, Oficir.

Potemkin (živahno oficirju): Kaj hočete vi? Kaj je?

Oficir: List, ki ga je pisal jetnik, in ki sem smatral za svojo dolžnost, predati ga vam. Pisan je nekemu glavnemu intendantu, nekemu Gregorjevu, ki ga mi ne poznamo.

Potemkin: Poznam ga jaz. (Odpečati zavitek, pogleda drugo adresu, in reče oficirju.) Dajte gospéj. (Oficir da list grofinji, in na mig Potemkinov odide.

Potemkin, ki je še zmiraj pri mizi na desni, piše med tem, ko čita grofinja.)

Grofinja (čitaje): „Naj se odda grofinji Braniski. — Dejali so mi, da moram umreti ali to mi je malo mar — edina moja misel ste vi! Odložili so ravnokar mojo smrt, in to mi je velika sreča, ker vam morem pisati, morem vam, hvala Bogu, reči, da slednjič vender vem celo resnico. Bila ste vi, gospa, dà, bila ste vi!“ Zopet! Nobena reč mu ne more izbiti te misli. „Nikarte me milovati — ljubljen od vas, umiram kot naj-srečnejši človek, in ne hotel bi menjati s Potemkinom. Podpisan Vladislav. Postscriptum“ —

Potemkin (vedno pišoč): Ah! tudi postscriptum?

Grofinja (hitro si obrisavši solzo): Dà, dragi stric. (Čitaje do kraja.) „Tolažite tega ubogega Gregorjeva, ki vam bo prinesel ta-le list, in ki mora biti nepotolažljiv.“ Stric kaj pomeni to?

Potemkin (mrzlo): Da je Vladislav doli v kapeli moje palače — a pri njem je duhovnik — Iglon, moj kaplan — da ga pripravi za zadnje trenutke življenja.

Grofinja: Milost Božja! Tako blizo je torej njegova smrt?

Potemkin: Dà, ker jaz hočem, da maščujem tebe! in če jaz padem, on mi ne bo priča, to sem prisegel!

Grofinja (bojazljivo): Če pa vi premagate svoje sovražnike — če vam ostane oblast?

Potemkin: Rekel sem ti, da je to v tvojih rokah.

Grofinja (tresé se): In jaz sem rekla, da se žrtvujem! (Živo.) Za vas, za vas edinega, pa če je tudi najstrašneje!

Potemkin: Dobro!

Grofinja: Ali kaj mi je storiti?

Potemkin (vzevši list z mize): Odnesti ta-le list Iglonu, mojemu kaplanu, in ko bo prečital, tedaj se spomni, kaj si obljubila.

Grofinja (tresé se): Dà, gospod,

Potemkin: Spomni se!

Grofinja (kot pred): Dà, gospod.

Potemkin: In pa hiti! Moglo bi biti prepozno!

Grofinja (odletevši skozi vrata na levo): Ah! letela bom!

Dvanajsti prizor.

Potemkin, (potem) Rjelov.

Potemkin (zase): Počakajmo! Še je nade! (Zagledavši Rjelova, ki prihaja.) Strela! Tu je že Rjelov!

Rjelov (zase): Prvi se hočem naužiti njegove mračnosti in njegove togote.

Potemkin (nekoliko nemiren): Že nazaj, baron? Kaj novega?

Rjelov (s zasmehljivim obrazom): Ena sama novica se glasi po vsem dvoru. Ne vem kako se je dogodilo, da je moja žena, imenovana od Njenega Veličanstva cesarice, postala grofinja Rjelova.

Potemkin: Ah!

Rjelov: A jaz — grof.

Potemkin: Za nameček.

Rjelov: A nadalje, in po slučajih jako čudnem, dobil je Vladislav Radžinski, naš bratranec, od cesarice v Ukrajini grajščino z deset tisoč kmeti.

Potemkin (skušaje se brzdati, zase): Strela Božja! (Gledaje proti vratom na desno.) In odtod nobenega glasú?

Rjelov: Ali pripovedujejo si še dokaj več. Ljudje, ki pravijo da zajemljejo iz najboljih virov, trdijo — ali, kdo bi to verjel!

Potemkin (nestrpljiv): Povejte do kraja.

Rjelov: Trdijo, da je prvemu ministru imenovan naslednik.

(V kapeli zaklenka zvon. Potemkin se zgane vesel, in se obrne smeje se k Rjelovu.)

Potemkin (zase): Zvon iz kapele! (Rjelovu z zmagovalnim pogledom.) Naslednik? Resnično?

Rjelov: Čudno! To se ga ni prijelo, kakor sem se nadal!

Potemkin (naslonivši se čez fotelj): Hvala vam lepa, moj dragi baron — da rečem, moj dragi grof, za veselo novico, ki ste mi jo prinesli. Dolgo že sem si želel počitka.

Rjelov: Vi počitka?

Potemkin: Mar ga nisem jako potreben? Ravno tako kakor tudi vi, ki morate biti jako trudni, ležé dvajset let pred mano na kolenih. Jaz grem, vstanite gospodje dvorjani, boleti vas morajo kolena!

Rjelov (ki se je bil prignil, dvigne se na enkrat): To je čez mero! Spoznali boste nas — tu je moja žena, ki vam bo povedala —

Trinajsti prizor.

Prejšnja, Aleksina.

Aleksina: Da vas cesarica čaka, in da se ji zdi, da jako počasno zvršujete njene zapovedi. Bila vam je ukazala, da ji predstavite danes dopoldne Vladislava Radžinskega.

Rjelov (moško): Našega bratranca!

Potemkin (smehljaje se): Vladislava, pravite?

Aleksina: Dà, njega, ki ga vi zadržujete tukaj nekje.

Rjelov: Vladislav ki ste ga zaprli!

Potemkin: Kaj čem! Prepozno je! On ni več v moji oblasti.

Aleksina (zgrozivši se): Kaj pomeni to?

Rjelov (ravno tako): Ste se li predrznili —?

Potemkin: Dà, taka je! Niste li čuli ravnokar tega zvonú?

Rjelov: Mrtvaškega zvonú!

Aleksina: Ki nam je oznanjal njegovo smrt —

Potemkin (smehljaje se): Ne, nego njegovo poroko!

Rjelov in Aleksina (ostrmevši): Njegovo poroko!

Potemkin (pokazavši na Vladislava in grofinjo, ki sta nastopila v tem trenutku skozi leva vrata): In zdaj grem z vami, da predstavim cesarici svojega nečaka.

Vsi (ostermevši): Svojega nečaka!

Vladislav (grofinji): Kaj pravi, kaj, moj prijatelj Gregorjev?

Grofinja: To je knez Potemkin!

Vladislav (grede k Potemkinu): Res? — Potemkin, ki je dovolil — ki je podpisal najino ženitev?

Potemkin: Vi se čudite, dragi moj?

Vladislav: Eh! dà — ker zdaj vem za gotovo, da ni bila ona — rekla mi je — prisegla mi je.

Potemkin: Ne dozdeva li se vam čisto nič?

Vladislav: Ah. dà, dà! (Tiho Potemkinu.)

Zdi se mi, da je vender le bila moja sestričina; jaz nisem kriv. (Glasno in živahno Rjelovu, gredé k njemu.) In verjemite, dragi prijatelj, če bom mogel najti priliko —

Rjelov (nevoljen): Jako lepo!

Aleksina (ravno tako): Nespretnež!

Rjelov: Ko sem bil že grof!

Aleksina: Ko je imel v Ukrajini grajščino z deset tisoč kmeti!

Vladislav (Potemkinu): To je preveč — to je preveč, moj dragi stric — ni mi je treba. (Pokazavši na grofinjo.) Poglejte rajše ta-le zaklad, ki sem ga našel —

Rjelov: Nesrečnež! Kakšno lepo mesto je zaigral!

Vladislav: Kakó to?

Vsi (pokazavši, da naj molči): Št!!!

(Konec.)

1870
The first of the year was a very
dry one, and the crops were
very poor. The weather was
very hot, and the crops were
very dry.

The second of the year was a
very wet one, and the crops
were very good. The weather
was very cool, and the crops
were very green.

The third of the year was a
very dry one, and the crops
were very poor. The weather
was very hot, and the crops
were very dry.

The fourth of the year was a
very wet one, and the crops
were very good. The weather
was very cool, and the crops
were very green.

The fifth of the year was a
very dry one, and the crops
were very poor. The weather
was very hot, and the crops
were very dry.